Tereza Davidová: Šárecký stupeň na horním toku Moravy,
Praha 2007

Oponentský posudek magisterské diplomové práce

Magisterská diplomová práce má 83 str. textu, 126 obrázků a v příloze paměťové médium CD-R.

Předmětem hodnocené magisterské práce Terezy Davidové se stalo zpracování šáreckého stupně kultury s lineární keramikou v oblasti Mohelnické brázdy. Zvolené téma představuje pro studium sklonku staršího a počátku středního neolitu na Moravě problematiku velmi aktuální a užitečnou. Jde o období s poměrně komplikovanými kulturními poměry, do kterého se odborníci na neolit z různých důvodů příliš často nepouštěli - poslední souhrnná práce věnovaná šáreckému stupni v moravském prostředí vznikla před 35 lety (Jaroš 1972). Od té doby se v nálezovém fondu objevily nové soubory a lokality vhodné ke studiu konce kultury s LnK; k nemnoha takovým patří sídlištní areál prozkoumaný v roce 2003 v Postřelmově. Jeho zpracování v rámci obsáhlé 5. kapitoly představuje těžiště posuzované magisterské práce.

Textová část se dělí včetně úvodu a závěru do 7 kapitol doplněných obvyklými náležitostmi, jako je seznam literatury a pramenů. V úvodu a na začátku 5. kap. si autorka stanovila za cíl svého úsilí vypracovat především vnitřní relativní chronologii sídliště v Postřelmově, dále rozpoznat alespoň některé stavební komplexy a také umožnit další srovnání v rámci vytyčené oblasti při horním toku Moravy.

V kapitole věnované dějinám bádání o šáreckém stupni kultury s lineární keramikou diplomandka připomíná všechny důležité studie a výstižně charakterizuje současný stav poznání finálního stadia kultury s LnK včetně názorů M. Zápotocké z její nové, dosud ještě nepublikované práce. Pro celkovou představu o zastoupení šáreckého stupně LnK na Šumpersku je užitečný přehled 13 lokalit (kap. 4), který názorně dokresluje mapka na obr. 2. Z přehledu je zřejmé, že se šárecká keramika vyskytuje v různém množství většinou na vícefázových sídlištích s LnK.

Vyjádření k vlastnímu zpracování sídlištních nálezů: Přehlednost uvedených číselných údajů poněkud komplikuje skutečnost, že se zpracování neolitického sídliště v Postřelmově rozdělilo do tří dílčích témat v rámci samostatných diplomových prací. Nicméně autorce se daří úspěšně tento fakt překlenout. Z textu je zřejmé, že se zabývala hodnocením celkem 6.337 jedinců keramiky, přičemž z nezdobené představila výběr reprezentativních jedinců. U zdobené LnK se blíže zabývala souborem čítajícím 1.447 jedinců, u nichž sledovala kromě jiného především výzdobné techniky a motivy notové a tzv. šárecké výzdoby.

Použité metody analýzy keramiky z Postřelmova hodnotím jednoznačně kladně. Diplomandka vytvořila celkem tři databáze uložené v programu MS Office 2000 Excel, které prezentuje na CD-R v příloze. Pro zpracování objektů je databáze v programu MS Office Acces – vlastní prostorovou analýzu uskutečnila v prostředí Arc Wiev 3.2. Databáze pro zdobenou LnK se stala východiskem pro datování objektů. Uvedené postupy plně vyhovují požadavkům na moderní zpracování sídlištních nálezových souborů. Pro budoucí studium kolegyně v záležitostech jemné vnitřní chronologie navrhuji zvážit možnosti aplikace seriační metody nebo vektorové analýzy.

Drobnou připomínku mám k srovnání neobvyklé lineární výzdoby na kotlovité nádobě z obj. 55, kterou T. Davidová spojuje s pozdní LnK v Německu (str. 36) s odkazem na vzdáleně podobný způsob výzdoby z Modřic-Sádků (Čižmář-Matějíčková 1999). Toto přirovnání není vhodné, protože došlo k zásadnímu přehodnocení provenience modřické

nádoby, kterou Z. Čižmář nově považuje za import z prostředí kultury Vinča (Z. Čižmář, referát na konferenci „Otázky neolitu a eneolitu", Hradec Králové 2006).

Chronologická analýza keramiky na sídlišti (str. 41-44) představuje východisko pro vnitřní datování sídliště v Postřelmově. Výběr objektů k vlastnímu rozboru na základě provedené kritiky pramenů považuji za promyšlený. Výsledné rozdělení nálezových celků do tří následných horizontů (A, B, C) je věrohodné a odpovídají tomu i radiokarbonová data získaná z poznaňské laboratoře (str. 56-57). Horizont C je již plně šárecký a diplomandka prokázala jeho zastoupení především v objektech v jižní části odkryté plochy sídliště. Souhlasím s autorkou, že stylově kompaktní soubor šárecké keramiky představuje starší fázi tohoto stupně.

V rámci pojednání o ostatních sídlištních nálezech (tuha, osteologický materiál a uhlíky) se objevuje zřejmě nedopatřením chybný popis pod tabulkou 2 (str. 56), která se netýká osteologického materiálu, ale analýzy zuhelnatělých dřev (uhlíků).

V závěru (str. 77-79) jsou shrnuty nejdůležitější poznatky vyplývající z předchozích částí práce. Zajímavé je také vyhodnocení sídlišť ve vztahu ke krajině a zjištění koncentrace šáreckých nalezišť v okolí Mohelnice. Dosaženými výsledky diplomantka splnila stanovené cíle, především ty, které jsou v rámci magisterské práce řešitelné. Některé problémy a otázky nadále zůstávají nezodpovězeny (např. příčiny změn výzdobného stylu keramiky apod.).

Ještě připojím poznámku k práci Terezy Davidové s odbornou literaturou: je zřejmé, že pracovala s poměrně početnou literaturou, některé v textu citované publikace v seznamu chybí (str. 80-83), např. Demek a kol. 1987; Vlček a kol. 1984; Goš 1967. Tam také pozorný čtenář najde další drobnější opomenutí, např. u SPFFBU chybí označení řady M, které se běžně uvádí, u článku autorů Čižmář – Matějíčková (1999) je vynechán název časopisu (Pravěk NŘ 9).

V každém případě je třeba pochválit grafickou úpravu práce a především vzorně provedené početné kresby nálezů (číslo obr. 121 je omylem uvedeno dvakrát).

Celkově jde o zdařilý příspěvek k problematice šáreckého stupně v Mohelnické brázdě, která co do rozlohy představuje sice malou část Moravy, ale svou polohou, kulturními tradicemi a kontakty patří k důležitým moravským regionům. Moje výše uvedené připomínky se většinou týkají drobných nesrovnalostí nebo opomenutí. Mohu tedy v závěrečném hodnocení magisterské práce Terezy Davidové konstatovat, že splňuje a z některých hledisek i překračuje požadavky kladené na úroveň magisterských diplomových prací, proto ji doporučuji k obhajobě.

E. Kazdová

V Brně 10. 9. 2007

Doc. PhDr. Eliška Kazdová, CSc.,
Ústav archeologie a muzeologie FF MU